

Sygn. akt I Ca 460/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2017 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SO Barbara Bojakowska

Sędziowie SO Elżbieta Zalewska-Statuch

SO Joanna Składowska

Protokolant st. sekr. sąd. Beata Krysiak

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2017 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa U. K.

przeciwko A. K.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego w Wieluniu

z dnia 20 września 2016 roku, sygn. akt I C 1/15

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 2 i 3 w ten sposób, że oddala powództwo w całości;

II. przyznaje i nakazuje wypłacić ze Skarbu państwa – Sądu Rejonowego w Wieluniu na rzecz adwokata S. A. kwotę 1476,00 (jeden tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć) złotych brutto tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 460/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 września 2016 roku Sąd Rejonowy w Wieluniu uchylił w całości wyrok zaoczny z dnia 26 maja 2015 roku i zasądził od pozwanego A. K. na rzecz powódki U. K. kwotę 20 959,26 zł z ustawowymi odsetkami naliczanymi od kwot:

- 1 428,72 zł od dnia 31 grudnia 2004 roku do dnia zapłaty,
- 1 319,81 zł od dnia 31 grudnia 2005 roku do dnia zapłaty,
- 1402,88 zł od dnia 31 grudnia 2006 roku do dnia zapłaty,
- 1 406,23 zł od dnia 31 grudnia 2007 roku do dnia zapłaty,

- 2 035,37 zł od dnia 31 grudnia 2008 roku do dnia zapłaty,
- 2 642,48 zł od dnia 31 grudnia 2009 roku do dnia zapłaty,
- 2 875,33 zł od dnia 31 grudnia 2010 roku do dnia zapłaty,
- 2 374,72 zł od dnia 31 grudnia 2011 roku do dnia zapłaty,
- 2 563,93 zł od dnia 31 grudnia 2012 roku do dnia zapłaty,
- 1 746,69 zł od dnia 31 grudnia 2013 roku do dnia zapłaty,
- 1 163,10 zł od dnia 06 października 2014 roku do dnia zapłaty.

Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt 3.)

Powyższe orzeczenie zapadło w oparciu o następujące ustalenia i wnioski:

Powódka U. K. i pozwany A. K. byli małżeństwem od 1996 roku. Strony po ślubie zakupiły wspólnie lokal mieszkalny w bloku przy ulicy (...) w W.. Zakup został sfinansowany w części z pieniędzy ulokowanych na książeczce mieszkaniowej którą K. otrzymali w prezencie ślubnym od brata powódki a w pozostałym zakresie z zaciągniętego na ten cel kredytu. Przez czas trwania związku małżeńskiego strony miały oddzielne rachunki bankowe ponieważ nieodpowiedzialne zachowanie pozwanego i jego uzależnienie od alkoholu powodowały nieograniczone wydatkowanie pieniędzy nad którym powódka nie mogła zapanować. Ciężar utrzymania gospodarstwa domowego w przeważającej części spoczywał na powódce, która samodzielnie czuwała nad terminowością i opłacaniem wszelkich kosztów związanych z mieszkaniem oraz spłatą kredytu. Pomimo, że powódka zarabiała więcej od pozwanego to nie zawsze wystarczało jej na wszystkie rachunki dlatego powódka wraz z dziećmi często żywiła się u swoich rodziców. A. K. natomiast nigdy nie wspierał finansowo żony pomimo jej wielokrotnych próśb w tym zakresie. Pomimo trudności finansowych U. K. wspierana przez brata L. L. i siostrę M. C. w 2007 roku rozpoczęła pięcioletnie studia, których koszt oscylował na poziomie 3.000 złotych rocznie.

Pozwany zapłacił czynsz do spółdzielni w wysokości po 500zł dwukrotnie: w grudniu 2011 r. i w lutym 2012 r. ponieważ małżonkowie otrzymali upomnienia ze spółdzielni o zaległościach czynszowych.

Powódka w 2002 roku wniosła pierwszy pozew o alimenty na rzecz małoletniego dziecka stron. Postępowanie zakończyło się zawarciem ugody, na mocy której pozwany zobowiązał się płacić kwotę 200 zł miesięcznie. Ponieważ A. K. nie regulował należności powódka złożyła wniosek o wszczęcie egzekucji do komornika, który egzekwował alimenty z wynagrodzenia pozwanego do 2011 roku, kiedy U. K. wskutek porozumienia z mężem wniosła o zawieszenie egzekucji. Pozwany dokonał wpłat z tytułu alimentów na rachunek powódki w maju i czerwcu 2012 roku.

Wyrokiem wydanym w dniu 23 października 2003 r. Sąd Rejonowy w Wieluniu zniósł ustawową wspólność majątkową małżonków K. z dniem 01 stycznia 2002 roku.

Kiedy 28 czerwca 2012 r. pozwany wyprowadził się ze wspólnego mieszkania i wyjechał do Anglii, powódka wniosła pozew o rozwód. Sąd Okręgowy w Sieradzu w dniu 27 sierpnia 2013 r. rozwiązał związek małżeński stron z winy pozwanego.

W grudniu 2013 r. pozwany A. K. wystąpił z wnioskiem o dokonanie podziału majątku wspólnego. 23 października 2014 roku strony zawarły przed sądem ugodę na mocy której lokal mieszkalny położony w W. przy ul. (...) przyznany został powódce U. K., ze spłatą na rzecz pozwanego w wysokości 32 331,96 zł. Wówczas powódka wniosła pozew przeciwko A. K. o zapłatę zgłaszanych już w sprawie o podział majątku wspólnego kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania.

Następnie w oparciu o powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy wyjaśnił przesłanki art. 207 k.c. będących podstawą roszczeń powódki, w świetle których pożytki i inne przychody z rzeczy wspólnej przypadają współwłaścicielom w stosunku do wielkości udziałów i w takim samym stosunku współwłaściciele ponoszą wydatki i ciężary związane z rzeczą wspólną. Ponieważ strony nabyły lokal mieszkalny w W. przy ul. (...) wspólnie po zawarciu małżeństwa to od czasu ustanowienia przez Sąd rozdzielności majątkowej małżeńskiej jako współwłaściciele zobowiązani byli ponosić wydatki i ciężary związane z jego utrzymaniem w częściach równych tj. po połowie. Z ustaleń jakie poczynił Sąd Rejonowy wynikało, iż powódka samodzielnie ponosiła wszelkie wydatki związane z utrzymaniem wspólnego mieszkania a pozwany przez okres objęty powództwem nie przyczynił się do tych kosztów w żaden sposób pomimo wielokrotnych próśb U. K. o wsparcie finansowe od męża. Sąd na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego wyliczył jak kształtowały się poniesione przez powódkę koszty związane z utrzymaniem mieszkania w poszczególnych latach. Na tej podstawie uwzględnił jej żądanie, które w zakresie wydatków za lata 2009-2014 r. nie przekracza połowy ustalonych wyżej kwot. Natomiast żądanie pozwu w zakresie wydatków za lata 2005-2008 Sąd uwzględnił w części, która dotyczyła wydatków do wysokości ich połowy. Żądanie pozwu w zakresie zwrotu połowy wydatków za rok 2004 r. odpowiadało ustalonej przez Sąd wysokości tych wydatków, zatem uwzględniono je w całości. Łączna kwota zasądzona na rzecz powódki wyniosła zatem 20 959,26 zł.

Ponieważ powódka w pozwie wniosła o zasądzenie kwot poniesionych wydatków wraz z odsetkami, Sąd jako podstawę zasądzenia odsetek za poszczególne lata wskazał art. 481 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu ustawy obowiązującym do dnia 31 grudnia 2015 r. oraz art. 481 § 1 i 2¹ k.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 09 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1830) w zw. z art. 476 k.c.

O wynagrodzeniu pełnomocnika reprezentującego pozwanego z urzędu, Sąd orzekł na podstawie § 6 pkt. 5 oraz § 2 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002 r. (t. jedn. Dz.U. z 2013 r., poz. 461 ze zm.).

Ponieważ obie strony były zwolnione od kosztów sądowych, Sąd mając na uwadze sytuację materialną i życiową stron, na zasadzie art. 113 ust. 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 623 ze zm.) odstąpił od obciążenia ich kosztami procesu, przejmując je na rachunek Skarbu Państwa.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, który zaskarżył przedmiotowe rozstrzygnięcie w części, tj. w zakresie pkt 2 sentencji wyroku zarzucając przedmiotowemu rozstrzygnięciu **naruszenie przepisów postępowania, mających istotny wpływ na wynik sprawy, w tym:**

1. naruszenie przepisów postępowania, który miał istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i bezzasadnej odmowie wiary zeznaniom pozwanego A. K. oraz bezzasadnej odmowie wiary zeznaniom świadków T. M., P. Kluby i (...), oraz dokonanie zupełnie dowolnego ustalenia, iż przelewy dokonane przez pozwanego w maju i w czerwcu 2012 roku na rachunek powódki były przelewami z tytułu alimentów na rzecz córki, a nie na poczet opłat na rzecz spółdzielni;
2. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na niezgodnym z rzeczywistym stanem rzeczy w tym ustaleniu, że pozwany nigdy nie przekazywał powódce, mimo jej wielokrotnych żądań, żadnych kwot na utrzymanie domu i rodziny i główny ciężar utrzymania mieszkania spoczywał na powódce jak również cech charakterologicznych i zachowania pozwanego w stosunku do powódki.

Apelujący na podstawie powyższych zarzutów, wnosil o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w niniejszej sprawie w całości ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Wieluniu do ponownego rozpoznania.

Na rozprawie apelacyjnej w dniu 18 stycznia 2017 r. pełnomocnik pozwanego podniósł jeszcze jeden zarzut, naruszenia art. 618 k.p.c. polegający na orzekaniu o roszczeniu, które powinno być przedmiotem rozpoznania w sprawie o podział majątku wspólnego (d. stanowisko pełnomocnika pozwanego k 267).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona i zasługuje w całości na uwzględnienie.

Przede wszystkim skuteczny jest zarzut podniesiony na rozprawie apelacyjnej, a dotyczący naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 618 § 3 k.p.c.

Apelacja pełna polega na tym, że Sąd drugiej instancji w granicach zaskarżenia (art. 378 § 1 k.p.c.) rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez Sąd pierwszej instancji. Postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter rozpoznawczy (merytoryczny), a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Przez spełnianie nieograniczonych funkcji rozpoznawczych spełnia się kontrolny cel postępowania apelacyjnego; rozpoznanie apelacji ma (powinno) doprowadzić do naprawienia wszystkich błędów sądu pierwszej instancji. (patrz wyrok Sądu Najwyższego z 10 marca 2016 r. III CSK 183/15). Powyższe oznacza, że strona apelująca może aż do zamknięcia rozprawy przed Sądem Odwoławczym przytaczać zarzuty apelacji, a sąd jest zobowiązany z urzędu brać pod uwagę naruszenie prawa materialnego.

Zgodnie z treścią art. 618 § 3 k.p.c., który w niniejszej sprawie znajduje odpowiednie zastosowanie poprzez art. 567 § 3 k.p.c. i 688 k.p.c., powódka nie mogła dochodzić od pozwanego zwrotu połowy uiszczonych przez nią opłat z tytułu użytkowania mieszkania, skoro do podziału majątku pomiędzy stronami doszło w dniu 23 października 2014 r. na skutek zawarcia ugody w sprawie I Ns 1187/13 przez Sąd Rejonowy w Wieluniu, który umorzył postępowanie, a postanowienie w tym względzie jest prawomocne.

Interpretacja art. 618 § 3 k.p.c. dokonywana musi być w kontekście całokształtu przepisów normujących postępowania tzw. „działowe”.

Podstawowym założeniem postępowań działowych jest rozpoznanie i rozstrzygnięcie w jednym postępowaniu całego kompleksu zagadnień obejmujących nie tylko zniesienie współwłasności, czy podział majątku wspólnego, ale także roszczenia jakie na tle wspólności praw mogły powstać między uczestnikami takich postępowań. Uregulowanie sytuacji prawnej stron, które postanawiają wyjść z różnych rodzajów wspólności, ma być ostateczne i definitywnie kończyć etap wzajemnych pretensji. Osiągnięciu tego celu służy nałożenie na sąd obowiązku działania z urzędu w istotnych kwestiach, takich jak ustalenie składu i wartości majątku (art. 684 k.p.c.) oraz nadanie prawomocnemu postanowieniu działowemu charakteru zdarzenia wyznaczającego kres możliwości dochodzenia wszystkich roszczeń, które mogły być przedmiotem rozstrzygnięcia w tym postępowaniu. Takie ukształtowanie konsekwencji postanowienia działowego powinno mobilizować strony do zgłoszenia wszelkich żądań w jego toku.

Artykuł 618 § 3 k.p.c. uznawany jest za przepis o charakterze materialnoprawnym, wprowadzający „swoistą prekluzję” (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1994 r., III CZP 6/94, OSN 1994/11/205). Istota tej prekluzji polega na wyłączeniu możliwości dochodzenia roszczeń podlegających rozpatrzeniu w postępowaniu działowym i to nawet wówczas, kiedy nie zostały one przez stronę w tym postępowaniu zgłoszone. Tym bardziej zaś wtedy, kiedy zgłoszone zostały, choćby nie zostały rozpoznane przez sąd. Usterki postępowania działowego mogą być naprawione jedynie w tym postępowaniu (w trybie uzupełnienia postanowienia lub w drodze kontroli instancyjnej). Przepis ten nie narusza zastrzeżonego w art. 45 Konstytucji RP prawa do sądu. Ogranicza jedynie swobodę wyboru przez stronę momentu zgłoszenia roszczenia, narzucając konieczność skumulowania wszystkich spornych kwestii dotyczących likwidowanego wielopodmiotowego stosunku prawnego w granicach jednego postępowania. Skutkiem wprowadzonej w art. 618 § 3 k.p.c. prekluzji jest nie tylko wyłączenie możliwości późniejszego dochodzenia na drodze sądowej roszczeń, które mogły być przedmiotem orzeczenia działowego, ale także zgłaszania ich do potrącenia.

W rozpoznawanej sprawie powódka, jeszcze jako uczestniczka sprawy o podział majątku wspólnego, zgłosiła do podziału także roszczenie o zwrot połowy wydatków jakie poniosła z tytułu opłat za użytkowanie wspólnego mieszkania. W dniu 23 października 2013 r. strony zawarły ugodę mocą której dokonały podziału majątku wspólnego, w punkcie 4 ugody zgodnie oświadczyli, że warunki ugody wyczerpują wszelkie roszczenia wynikające ze sprawy o podział majątku wspólnego. Powyższe oznacza, że powagą rzeczy ugodzonej zostały objęte wszystkie roszczenia związane z majątkiem wspólnym.

Nadto w okolicznościach sprawy nie ma znaczenia przyczyna ewentualnego (na co wskazywała powódka) nie uwzględnienia powyższych rozliczeń w zawartej ugodzie, w sprawie o podział majątku wspólnego, ani to, czy roszczenia były wówczas zgłoszone i nie uwzględnione. Godzi się raz jeszcze podkreślić, że przepis art. 618 § 3 k.p.c. jest w swej treści stanowczy i nie czyni wyjątków w zakresie powodów pominięcia roszczenia o rozliczenie nakładów poczynionych na rzecz wspólną w toku postępowania o podział majątku dorobkowego. Późniejsze dochodzenie roszczeń w tym zakresie jest przez pryzmat tego przepisu niedopuszczalne.

Jeżeli rzeczywiście zawarła ugodą nie objęto zgłoszonych przez powódkę nakładów, na skutek pouczenia o możliwości wystąpienia z odrębnym powództwem, co nie wynika z treści żadnego protokołu z rozprawy dotyczącej podziału majątku wspólnego, powódka może ewentualnie podjąć próby uchylecia się od skutków prawnych zawartej ugody. Natomiast w rozpoznawanej sprawie pobudki dla jakich została ugodą zawarta pozostają bez znaczenia.

Wobec zasadności zarzutu dotyczącego naruszenia art.618 § 3 k.p.c., brak jest podstaw do odnoszenia się do kolejnych zarzutów apelacji zarzucających błędną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w całości na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu z urzędu orzeczono na podstawie § 4 w zw. z § 8 i 16 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 2 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. poz. 1801).